

Nr 129.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1931 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig förstärkning av tandläkarinstitutets personal jämte en i ämnet väckt motion.

(2:a avd.)

I en till riksdagen avlåten, den 13 mars 1931 dagtecknad proposition, nr 193, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen att dels till tillfällig förstärkning av tandläkarinstitutets personal för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra anslag av 40,000 kronor att utgå efter Kungl. Maj:ts beprövande och på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskriva,

dels ock — med ändring därutinnan av vad i statsverkspropositionen till 1931 års riksdag föreslagits — i riksstaten för budgetåret 1931/1932 upptaga den under Uppbörd i statens verksamhet uppförda inkomsttiteln »inkomster av tandläkarinstitutet» med ett belopp av 270,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till omförmälda statsrådsprotokoll.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herrar *R. Wagnsson* och *I. Vennerström* väckt motion (I: 253), vari hemställts, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 193 i övrigt, måtte besluta till en tillfällig förstärkning av tandläkarinstitutets personal för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av 75,600 kronor.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställning andragna skälen får utskottet hänvisa till motionen.

Frågan om en ökning av antalet utbildade tandläkare i vårt land, som länge stått på dagordningen, har under de senaste åren blivit föremål för en mera ingående uppmärksamhet.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 10 oktober 1924 bemyndigat statsrådet och chefen för socialdepartementet att tillkalla tre sakkunniga att inom nämnda departement biträda med utredning, på vad sätt en för hela vårt folk lämpad och för rimlig kostnad tillgänglig tandvård kunde åstadkommas, överlämnade de med anledning härav tillkallade sakkunniga, de s. k. tandvårdssakkunniga, med skrivelse den 30 april 1928 till nämnda departementschef »Betänkande angående ordnande av folktandvård (allmännelig tandvård)», statens offentliga utredningar 1928: 17.

Över nämnda betänkande, vari bland annat behandlades frågan om behovet av tandläkare, avgåvos utlåtanden av, jämte andra, medicinalstyrelsen och svenska landstingsförbundet, vilka jämväl upptogo denna fråga till granskning.

Med anledning av vad sålunda förekommit anmodade dåvarande departementschefen genom skrivelse den 5 juni 1929 kanslersämbetet för rikets universitet att, efter hörande av tandläkarinstitutets lärarråd samt karolinska mediko-kirurgiska institutets lärarkollegium, till ecklesiastikdepartementet skyndsamt inkomma med utredning, huruvida genom inrättande av parallellavdelningar vid tandläkarinstitutet möjligheter kunde vinnas för ernående av ett större antal utbildade tandläkare än vad nu vore fallet, ävensom med sådant av kostnadsberäkningar åtföljt förslag, vartill denna utredning kunde giva anledning. Då vidare vid ärendets behandling tanken framkommit om införande av fullständig tandläkarutbildning jämväl vid de medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund, anmodades samtidigt kanslersämbetet att, efter hörande av nämnda fakulteter, till ecklesiastikdepartementet skyndsamt inkomma med utredning jämväl i sistnämnda hänseende ävensom med det av kostnadsberäkningar åtföljda förslag, vartill denna utredning kunde giva anledning.

Dessa utredningar hava ännu icke hunnit helt slutföras, och med hänsyn härtill har det icke varit möjligt att vidtaga några åtgärder för ett definitivt ordnande av ifrågavarande betydelsefulla angelägenhet. Å andra sidan hava förhållandena varit sådana, att i avvaktan på slutförandet av berörda utredning tillfälliga åtgärder måst vidtagas för att öka tandläkarinstitutets möjligheter att bereda utbildning åt den alltjämt stigande ström av studerande, som söka sig dit.

Departementschefen har i detta hänseende erinrat, att 1931 års riksdag redan — i enlighet med Kungl. Maj:ts under punkt 122 av 1931 års åttonde huvudtitel gjorda framställning — för ändring och utrustning av vissa lokaler å tandläkarinstitutets tandfyllningsavdelning, allt i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet företedda ritningar och kostnadsförslag, för budgetåret 1931/1932 anvisat ett extra reservationsanslag av 47,095 kronor. Det sålunda anvisade beloppet har genom Kungl. Maj:ts beslut den 6 mars 1931 ställts till vederbörandes förfogande för med anslaget avsedda ändamål.

Vidare har departementschefen erinrat, att Kungl. Maj:t under punkt 123

av 1931 års åttonde huvudtitel föreslagit riksdagen att till anordnande av särskilda undervisningskurser vid tandläkarinstitutet för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra anslag av 6,000 kronor.

Denna framställning, vilken närmast tager sikte på att genom särskilda, för *de i utlandet utbildade tandläkarna* avpassade tilläggskurser bereda dessa samma mått av kunskaper och färdigheter, som förvärfvas av dem, vilka fullgjort hela sin utbildning vid tandläkarinstitutet, hade sålunda sin begränsade syftning och var ej ägnad att häva de svårigheter, som möta tandläkarinstitutet, då det gäller att mottaga och behörigen utbilda den normalt växande strömmen av studerande. Från tandläkarinstitutets lärarråd föreligger emellertid nu en den 2 februari 1931 dagtecknad framställning om en avsevärd utökning av lärarkrafterna under budgetåret 1931/1932 för att kunna motsvara de krav, som ställas på institutet i anledning av den avsevärda men tandvårdsbehovet i vårt land motsvarande *tillströmningen av studerande utan föregående utlandsvistelse*.

Lärarrådets sistberörda framställning har föranletts av, jämte annat, en skrivelse till tandläkarinstitutets inspektor från odontologiska föreningen, däri hemställts, att lärarrådet ville vidtaga åtgärder för att anställa assistenter i sådan utsträckning, att en assistent tjänstgjorde i vardera av kliniksalarerna 4 trappor upp och en, helst två, tjänstgjorde i kliniksalarerna 3 trappor upp under arbetstiden 12,30—6 e. m. Som skäl för denna framställning har från föreningens sida framhållits, att assistent ofta helt saknats i synnerhet 3 trappor upp samt att den knappa tillgången på assistenter ofta förorsakade köbildning, vilket vore till stor olägenhet för både patienter och studerande. I skrivelsen hemställdes vidare, att lärarrådet även ville vidtaga åtgärder till undvikande av de täta ombytena av assistenter, vilka föreningen ansåge vara till nackdel för undervisningen.

Lärarrådet har i sin ifrågavarande framställning anfört bland annat följande:

Vid tandläkarinstitutet funnos vid vårterminens början 1931 mer än 550 studerande inskrivna. Av dessa studerande hava ett 20-tal uteblivit på grund av sjukdom eller annan, okänd anledning. 96 tillhöra första årsgruppen, vars studier äro förlagda till karolinska institutet. Av de övriga deltaga 66 i den nu pågående tandläkarexamen, under det att 369 *anmält sig till kurser och tjänstgöringar vid det egentliga tandläkarinstitutet*.

Det nuvarande tandläkarinstitutet är avsett för 60 studerande per år eller omkring 140 studerande sammanlagt, om hänsyn toges till, att en del icke hinner avsluta sina studier inom den beräknade tiden. Sedermera har institutet erhållit någon ökning av de underordnade lärarkrafterna, och lärarrådet har tidigare uttalat, att institutet numera — om också med svårighet — torde vara i stånd att utexaminera omkring 100 tandläkare per år. Detta motsvarar en siffra av 220—230 samtidigt tjänstgörande vid det egentliga tandläkarinstitutet. Genom tillströmningen av medicine kandidater, men framför allt genom dispens åt personer, som i utlandet bedrivit odontologiska studier, har detta antal överskridits, och det uppgick, som nämnts, vid vårterminens ingång till 369 studerande.

Vad antalet utexaminerade tandläkare beträffar, uppgick detsamma år 1929 till 108 och 1930 till 112. Höstterminen 1930 utexaminerades 74 tandläkare, och för närvarande deltaga 66 i tandläkarexamen, av vilka ett 50-tal torde kunna beräknas bliva godkända. Antalet utexaminerade tandläkare skulle då läsåret 1930/1931 komma att uppgå till omkring 125.

160—175 kandidater tillhöra sista terminens studerande, som ordinärt, i den händelse tillräckliga lärarkrafter ställas till förfogande, skulle kunna avlägga examen hösten 1931, och torde man därför kunna beräkna antalet då utexaminerade till 110 à 120. Utsikter finnas sålunda, att under år 1931 omkring 160 tandläkare utexamineras, *vilken siffra motsvarar det antal, som beräknats utgöra institutets kapacitet efter genomförandet av den utvidgning, varom förslag efter Kungl. Maj:ts anmodan utarbetats och överlämnats till universitetskanslern.*

Av dessa siffror torde framgå, att lärarrådet kämpar med de största svårigheter, när det gäller institutets drift.

Vad utrymmesfrågan beträffar, har densamma någorlunda kunnat ordnas på följande sätt.

Värre ställer sig dock lärarfrågan. Å tandfyllningsavdelningen och tandkirurgiska avdelningen finnas egentligen endast lärare tillräckligt för den egna avdelningen. Dessa lärare hava emellertid fått sin tjänstgöring utbredd över större område samtidigt, men tillräcklig personal att övervaka båda de stora avdelningarna under hela tjänstgöringstiden finnes icke. På protésavdelningen kan endast en assistent med 2 timmars daglig tjänstgöring avdelas för det nya laboratoriet, där arbetet är avsett att pågå 7 timmar dagligen.

Att under dessa förhållanden undervisningen och handledningen av de studerande måste bli ytterst bristfällig är tydligt. Klagomål hava också i detta hänseende framförts till lärarrådet, och lärarrådet kan icke annat än vitsorda det berättigade i desamma.

Efter en redogörelse för det sätt, på vilket enligt lärarrådets uppfattning institutets behov av ökade lärarkrafter lämpligen borde fyllas, fortsätter lärarrådet:

Vid lärarrådets skrivelse har fogats en av institutets sekreterare uppgjord tablå över den utgiftsökning, ett bifall till här gjorda framställning skulle medföra. Av denna framgår, att ökningen i lönestaten skulle utgöra icke mindre än 80,696 kronor. Lärarrådet inser till fullo storleken av detta krav. Men det tillåter sig samtidigt erinra om följande.

För budgetåret 1931/1932 har lärarrådet beräknat inkomsterna av tandläkarinstitutets verksamhet till 230,000 kronor, vilken beräkning av Kungl. Maj:t godkänts.

Under innevarande budgetår har under tiden 1 juli 1930—1 februari 1931 influtit omkring 230,000 kronor, vilket är mer än något föregående år. Under tiden 1 februari—30 juni 1930 inflöto över 90,000 kronor. Lärarrådet vågar därför numera beräkna, att institutets hela inkomst innevarande budgetår torde komma att uppgå till 320,000—330,000 kronor. Någon anledning att för nästa år antaga en minskning föreligger icke. Tvärtom torde den förbättring, patientbehandlingen erhåller genom den bättre kontrollen, komma att ytterligare stegra institutets tillgångar. Härtill kommer också den väntade ökningen i inkomster, som kan uppstå genom jourtjänstens inrättande. Lärarrådet förväntar därför, att den begärda ökningen å institutets utgiftsstat väl kommer att täckas genom överskott i den tidigare kalkylerade inkomststaten.

Den i lärarrådets skrivelse omförmälda, av institutets sekreterare uppgjorda tablån över den utgiftsökning, som skulle bliva följden av ett bifall till framställningen, är av i huvudsak följande lydelse:

De tre ordinarie lärarna: lönefyllnad motsvarande skillnad i lön mellan befattning i lönegrad B 24 och B 30 kronor	8,496:—
De nuvarande 6 laboratorerna och assisterande lärarna: en var, lönefyllnad från 4,500 kronor till 6,000 kronor	» 9,000:—
2 nya laboratorer, en på protésavdelningen och en på tandfyllningsavdelningen, en var 6,000 kronor	» 12,000:—
1 röntgenassistents tjänst, ombildad till laboratorsbefattning, lönefyllnad	» 3,000:—
De nuvarande 8 assistenterna på tandkirurgiska avdelningen och tandfyllningsavdelningen, en var, lönefyllnad från 1,350 kronor till 1,800 kronor	» 3,600:—
7 nya assistenter, därav 4 på tandkirurgiska avdelningen, 2 på tandfyllningsavdelningen och en på röntgenavdelningen, en var 1,800 kronor	» 12,600:—
Nuvarande 1 extra laborator å protésavdelningen, lönefyllnad från 4,500 kronor till 6,000 kronor	» 1,500:—
Nuvarande 3 extra lärare, en var lönefyllnad från 3,000 kronor till 4,500 kronor	» 4,500:—
4 nya extra lärare, därav 1 på protésavdelningen, 1 på tandkirurgiska avdelningen, 2 på tandfyllningsavdelningen, en var 4,500 kronor	» 18,000:—
2 översköterskor på protésavdelningen och tandfyllningsavdelningen, en var 2,800 kronor	» 5,600:—
1 tandsköterska å tandkirurgiska avdelningen	» 2,400:—
Summa kronor	80,696:—

I en till Kungl. Maj:t ingiven, den 21 februari 1931 dagtecknad skrivelse har härefter lärarrådet anfört:

För närvarande utgår till tandläkarinstitutet ett extra anslag å 15,500 kronor till extra lärarkrafter vid institutet. I detta anslag ingår ett arvode å 2,000 kronor för uppehållande av undervisning i ortodonti vid institutet. Samma belopp, 15,500 kronor, föreslås i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag att utgå även för budgetåret 1931/1932.

I skrivelse den 2 februari 1931 har lärarrådet anhållit om beviljande av ett anslag å 80,696 kronor å extra stat för utökning av institutets lärarkrafter m. m. under budgetåret 1931/1932.

Av förbiseende har i berörda skrivelse icke påpekats, att vid bifall till denna senare framställning arvodet för undervisning i ortodonti icke skulle behöva utgå, varför anslaget till extra lärarkrafter då skulle kunna minskas till 13,500 kronor.

Statskontoret har den 26 februari 1931² avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört följande:

De av tandläkarinstitutets lärarråd nu föreslagna personalökningarna och utvidgningarna av den redan befintliga personalens arbetsuppgifter äro så omfattande, att de måste anses innebära en faktisk omorganisation av in-

stitutet. Ett bifall till framställningen i oförändrad form måste därför enligt statskontorets mening komma att verka föregripande på den pågående utredningen rörande ny organisation av tandläkarundervisningen. Särskilt torde i detta sammanhang böra beaktas, att, enligt vad som framgår av det yttrande, karolinska institutets lärarkollegium i ärendet avgivit, de nu tillämpade organisatoriska förändringarna i ej oväsentliga hänseenden överensstämma med de förslag, som ligga till grund för ovanberörda utredning och som, enligt vad statskontoret inhämtat, i åtskilliga avseenden föranlett kritik från de speciellt sakkunniga myndigheternas sida.

Emellertid har uppenbarligen institutet genom den exceptionellt stora tillströmningen av elever, som icke rimligtvis kunnat avvisas, blivit försatt i ett nödläge, som ovillkorligen påkallar särskilda hjälpåtgärder från statens sida. Det torde under sådana förhållanden vara angeläget att utfinna något sätt, varpå institutets behov av ökade arbetskrafter kan nöjaktigt tillfredsställas utan att samtidigt svårigheter beredas för den slutliga omorganisationen.

Den föreliggande utredningen har av de särskilt sakkunniga myndigheter, som hittills yttrat sig i ärendet — karolinska institutets lärarkollegium och universitetskanslern — ansetts icke lämna tillräcklig vägledning för bedömandet av, huruvida de föreslagna åtgärderna i alla detaljer äro oundgängligen påkallade. Under sådana förhållanden lärer en uttömmande kritik av förslaget än mindre kunna förväntas från statskontorets sida. Ämbetsverket anser sig därför kunna inskränka sin granskning till vissa detaljer, som falla inom verkets mera speciella ämbetsområde.

Enligt lärarrådets förslag skulle åt de tre ordinarie lärarna vid institutet, vilka nu äro placerade i lönegrad B 24, beredas en löneförhöjning motsvarande skillnaden mellan nämnda lönegrad och lönegraden B 30, med andra ord samma löneförhöjning, som tillkomma professorerna vid vissa undervisningsanstalter av mera utpräglad högskolekaraktär, såsom tekniska högskolan, veterinärhögskolan och skogshögskolan. Ett medgivande — låt vara provisoriskt — av samma lön åt tandläkarinstitutets lärare skulle, så vitt statskontoret kan finna, göra det praktiskt taget omöjligt att vid en slutlig omorganisation av institutet placera ifrågavarande lärare i lägre löneställning och för övrigt medföra svårigheter att icke även i andra hänseenden jämställa institutet med nyssnämnda högskolor. En löneställning högre än lönegraden B 28, vilken tillkommer bland annat professorerna vid farmaceutiska institutet och Chalmers tekniska institut, lärer därför beträffande tandläkarinstitutets ordinarie lärare icke nu böra ifrågakomma.

Vad de nuvarande laboratorerna, assisterande lärarna, extra lärarna och assistenterna beträffar är måhända, under förutsättning att deras tjänstgöringstid i motsvarande mån ökas, en måttlig arvodesförhöjning motiverad.

I vad mån de långt gående kraven på nya befattningar äro berättigade, saknar statskontoret möjlighet att tillförlitligt bedöma. Det vill emellertid förefalla, som om ökningen av antalet elever vid det egentliga tandläkarinstitutet från 220 å 230 till cirka 370, åtminstone om hänsyn tages till att den hittillsvarande personalens dagliga tjänstgöringstid samtidigt betydligt utvidgas, knappast i och för sig torde motivera en så stor personalökning som nu begäres.

Med hänsyn till vad statskontoret ovan anfört synes en betydlig reduktion av det begärda anslaget kunna äga rum. Statskontoret skulle för sin del vilja ifrågasätta, huruvida icke en anslagssumma av 40,000 kronor skulle

sätta institutet i stånd att under det kommande budgetåret på tillfredsställande sätt uppehålla undervisningen. Att i ärendets nuvarande skick med dela eljest sedvanliga detaljerade bestämmelser rörande anslagets fördelning på olika, för särskilda ändamål avsedda poster torde icke låta sig göra. Det torde därför vara lämpligt, att anslaget ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för att, sedan institutets lärarråd inkommit med specificerat förslag rörande medlens användning, utgå efter Kungl. Maj:ts beprövande och på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskriva. Anslaget synes böra erhålla karaktären av extra anslag och inflyta i riksstaten under särskild rubrik, exempelvis »tillfällig förstärkning av tandläkarinstitutets personal».

Genom anslags beviljande för ifrågavarande ändamål skulle någon rubbning av budgetens jämvikt icke komma att uppstå. Handlingarna i ärendet utvisa nämligen, att den i inkomstberäkningen för budgetåret 1931/1932 upptagna posten »inkomster av tandläkarinstitutet» blivit för lågt beräknad. Inkomstposten ifråga torde utan risk för felbedömning kunna höjas med minst ett belopp, motsvarande vad statskontoret på ovan anført sätt tänkt sig skola utgå såsom tillfälligt anslag till tandläkarinstitutet.

Statskontoret får slutligen framhålla angelägenheten av att utredningen angående tandläkarundervisningens omorganisation bedrivs så skyndsamt, att frågan om möjligt redan vid 1932 års riksdag kan vinna sin lösning. Den anordning, som nu av ämbetsverket föreslagits, har nämligen karaktären av ett provisorium och bör icke äga bestånd längre än som är absolut nödvändigt.

Departementschefen har för egen del anført följande:

»Av lärarrådets senaste framställning torde framgå, hurusom till följd av den enormt ökade tillströmningen av elever till tandläkarinstitutet ett nödläge inträtt för institutet beträffande erforderliga lärarkrafter för elevernas behöriga utbildning. Denna tillströmning går ett förefintligt behov till mötes, enär folktandvårdens tillgång på tandläkare icke ännu är på normalt sätt tillgodosedd. Med hänsyn härtill och för att icke därjämte stora svårigheter och förseningar skola uppstå för de studerande, som redan nu vunnit inträde vid institutet, äro tydligen särskilda åtgärder påkallade redan för budgetåret 1931 1932.

När det alltså gäller att överväga vad som med anledning härav nu bör vidtagas, måste man — vilket även i de i ärendet avgivna utlåtandena framhållits — tillse, att dessa åtgärder icke komma att på något sätt föregripa den sedan snart två år tillbaka pågående utredningen om det framtida ordnandet av tandläkarutbildningen i vårt land. Jag vill därför redan nu framhålla, att de åtgärder, jag i det följande kommer att förorda, endast hava provisorisk karaktär och avse att sätta tandläkarinstitutet i stånd att under läsåret 1931/1932 på ett tillfredsställande sätt omhänderhava utbildningen av den stora elevkåren. Med ett betonande av de nu ifrågasatta åtgärdernas provisoriska karaktär torde så mycket mindre ett föregripande av ifrågavarande utredning kunna tänkas, som, vare sig denna utredning giver till resultat en centralisering eller en decentralisering av tandläkarutbildningen i landet, det nuvarande tandläkarinstitutet måste under de år,

som kunna tänkas förflyta innan ett ordnande av hithörande angelägenheter bliver definitivt och en ny organisation träder i funktion, svara för den under övergångstiden erforderliga utbildningen av tandläkare. Jag vill i samband härmed tillfoga, att vid nu nämnda utredning torde givetvis komma att tagas under övervägande det av riksdagens statsutskott vid behandlingen av institutets anslagsbehov för budgetåret 1931/1932 uppmärksammade spörsmålet om vissa avgiftsbelagda teoretiska obligatoriska undervisningskurser.

I de av mig i det föregående återgivna förslagen har ifrågasatts, att utökningen av tandläkarinstitutets lärarkrafter i första rummet borde åstadkommas på så sätt, att de redan vid institutet befintliga lärarkrafterna tagas i anspråk i större omfattning än hittills mot att de såsom ersättning erhålla höjda arvoden. Till denna uppfattning vill jag uttala min anslutning. I avseende å tjänstgöringsskyldigheten gäller för närvarande, att ordinarie lärare skola under den tid av året, undervisningsskyldighet åligger honom, leda de studerandes praktiska övningar samt dessutom hålla föreläsningar minst två timmar i veckan. Samtliga vid tandläkarinstitutet anställda lärare, med undantag av dels lärarna vid teoretisk undervisningskurs och dels läraren i kirurgi, äro skyldiga att förutom de föreläsnings- och examinationsåligganden, som tillkomma dem, varje helgfri veckodag under minst två timmar deltaga i det praktiska arbetet. En utökning av föreläsningsskyldigheten till i regel fyra timmar i veckan synes mig lämplig, varvid dock i vissa fall en ökning till tre timmar kan finnas riktigare. Även de lärare, som icke hava föreläsningsskyldighet, böra få ökad tjänstgöring. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter närmare utredning besluta i dessa frågor. De höjningar av arvodena, som skola motsvara denna ökade tjänstgöringsskyldighet, synes mig, för att understryka anordningens provisoriska karaktär böra ske i form av beviljande av särskilda lönetillägg för budgetåret 1931/1932. I fråga om storleken av dessa lönetillägg åt de nuvarande lärarna vill jag då till en början framhålla, att de beräkningar härom, som jag i det följande kommer att framlägga, icke avse att vara definitiva utan endast att giva en ungefärlig föreställning om kostnaderna. Den slutliga prövningen av beloppens storlek torde få ankomma på Kungl. Maj:t, sedan tandläkarinstitutets lärarråd avgivit specificerat förslag till de olika arvodesbelopp, som i betraktande av den ökade tjänstgöringsskyldigheten för varje särskild lärare lämpligen anses böra ifrågakomma. Den anordning, jag sålunda förordar är analog med exempelvis den, som äger rum i avseende å arvodena åt speciallärarna vid tekniska högskolan och Chalmers tekniska institut, för vilka lärares arvoden riksdagen beviljat större klumpanslag, vilka av Kungl. Maj:t fördelas med hänsyn till de olika lärarnas undervisnings- och tjänstgöringsskyldighet.

Vid tandläkarinstitutet finnas för närvarande tre ordinarie lärarbefattningar i lönegraden B 24, en i protésllära och tandreglering, en i tandkirurgi

och en i tandfyllningskonst. Lärarrådet har för dessa lärare föreslagit provisoriska löner, motsvarande lönegraden B 30. Statskontoret har icke ansett sig kunna tillstyrka högre tilläggslönen än som motsvarade en sammanlagd avlöning i lönegraden B 28 eller samma lönegrad, där för närvarande professorerna vid Chalmers tekniska institut och farmaceutiska institutet äro placerade. Då avlöningen i näst högsta löneklassen i lönegraden B 28 utgör 10,500 kronor samt i motsvarande löneklass i lönegraden B 24 8,580 kronor, skulle lönetillägget för en var av här ifrågavarande befattningshavare kunna beräknas till $(10,500 - 8,580)$ 1,920 kronor eller avrundat nedåt 1,800 kronor och för dem alla tre till $(3 \times 1,800)$ 5,400 kronor.

Vid protésavdelningen tjänstgöra för närvarande två ordinarie och en extra laborator, vid tandkirurgiska avdelningen två assisterande lärare och vid tandfyllningsavdelningen två laboratorer, en var av dessa med ett årligt arvode av 4,500 kronor. Lärarrådet har för en var av dessa befattningshavare föreslagit ett lönetillägg av 1,500 kronor. Kostnadsökningen för här ifrågavarande sju befattningshavare skulle då uppgå till $(7 \times 1,500)$ 10,500 kronor.

Assistentbefattningen vid röntgenlaboratoriet, vars innehavare för närvarande åtnjuter ett arvode av 3,000 kronor, har föreslagits skola förändras till en laboratorbefattning med ett arvode av 6,000 kronor. Kostnadsökningen härför uppgår till 3,000 kronor.

Vid tandkirurgiska avdelningen tjänstgöra för närvarande tre och vid tandfyllningsavdelningen fem assistenter, en var med ett arvode av 1,350 kronor. Lärarrådet har föreslagit, att arvodena för dessa befattningshavare skulle ökas till 1,800 kronor. Kostnadsökningen på grund härav uppgår till (8×450) 3,600 kronor.

För en var av de tre nuvarande extra lärarna — en å protés-, en å tandfyllnings- och en å tandkirurgiska avdelningen — har föreslagits ett från 3,000 kronor till 4,500 kronor förhöjt arvode. Den härav föranledda kostnadsökningen uppgår till $(3 \times 1,500)$ 4,500 kronor.

De av mig nu refererade beräkningarna rörande erforderliga lönetillägg åt de nuvarande befattningshavarna vid tandläkarinstitutet sluta alltså på ett belopp av $(5,400 + 10,500 + 3,000 + 3,600 + 4,500)$ 27,000 kronor.

Häröver har emellertid tandläkarinstitutets lärarråd framlagt förslag om inrättandet av ett betydande antal nya befattningar, nämligen

dels två laboratorbefattningar, en på protésavdelningen och en på tandfyllningsavdelningen, envar med ett arvode av 6,000 kronor,

dels sju nya assistentbefattningar, därav fyra på tandkirurgiska avdelningen, två på tandfyllningsavdelningen och en på röntgenavdelningen, en var med ett arvode av 1,800 kronor,

dels fyra nya extralärorefattningar, därav en på protésavdelningen, en på tandkirurgiska avdelningen och två på tandfyllningsavdelningen, en var med ett arvode av 4,500 kronor,

dels två översköterskebefattningar på protésavdelningen och tandfyllningsavdelningen, en var med ett arvode av 2,800 kronor,

dels ock en tandsköterskebefattning å tandkirurgiska avdelningen med ett arvode av 2,400 kronor.

Kostnaderna för de sålunda äskade nya befattningarna uppgå till sammanlagt 50,600 kronor.

Statskontoret har framhållit, att det ville förefalla, som om ökningen av antalet elever vid det egentliga tandläkarinstitutet från 220 å 230 till cirka 370, åtminstone om hänsyn toges till att den hittillsvarande personalens dagliga tjänstgöringstid samtidigt betydligt utvidgades, knappast i och för sig torde motivera en så stor personalökning som den nu begärda. Med hänsyn härtill synes, framhåller statskontoret, en betydlig reducering av det begärda anslaget kunna äga rum, och statskontoret har ifrågasatt, hurvida icke en anslagssumma av 40,000 kronor, omfattande både de ökade anslagen till de förutvarande lärarna och anslagen till nya lärare, skulle sätta institutet i stånd att under budgetåret 1931/1932 på tillfredsställande sätt uppehålla undervisningen.

Jag vill ansluta mig till statskontorets uppfattning och i enlighet härmed förorda ett anslag av 40,000 kronor. Vid den fördelning av detta anslag, som givetvis bör, sedan lärarrådet avgivit förslag i ämnet, ankomma på Kungl. Maj:t, torde Kungl. Maj:t böra vara i så måtto obunden i avseende å ovan angivna beräkningar, att, i den mån nya lärarkrafter visa sig oundgängligen nödvändiga, Kungl. Maj:t må kunna för detta ändamål disponera erforderligt belopp, varvid den för löne- och arvodesförhöjningar till de förutvarande lärarna beräknade summan skulle i motsvarande grad minskas.

Medel för här ifrågavarande ändamål hava icke beräknats i det för riksdagen framlagda förslaget till riksstat för budgetåret 1931/1932. Enligt vad den i ärendet förebragta utredningen givit vid handen, hava emellertid inkomsterna av tandläkarinstitutets verksamhet, vilka i riksstaten för budgetåret 1930/1931 — i likhet med vad som varit fallet de senaste åren — upptagits såsom en särskild inkomstitel med ett beräknat belopp av 230,000 kronor, under den förflutna delen av budgetåret visat ett betydande överskott i förhållande till vad som beräknats, och detta antages komma att bliva förhållandet jämväl under budgetåret 1931/1932, i all synnerhet därest den nu av mig förordade utökningen av undervisningen kommer till stånd.

Denna inkomstitel har i förslaget till riksstat för budgetåret 1931/1932 upptagits med ett belopp av 230,000 kronor. Universitetskanslern har föreslagit en höjning av det sålunda beräknade beloppet med 90,000 kronor, d. v. s. den summa, varmed inkomsterna under budgetåret 1930/1931 numera kunna med säkerhet beräknas överstiga 230,000 kronor. Statskontoret har ansett, att inkomstposten ifråga utan risk för felbedömning torde kunna höjas med minst det av statskontoret till det tillfälliga anslaget förordade beloppet, d. v. s. 40,000 kronor. Enligt riksräkenskapsverkets uppfattning

är — oberoende av föreliggande förslag till ökning av anslagsmedlen för tandläkarinstitutet — en ökning av ifrågavarande inkomsttitel till 300,000 kronor motiverad av det under budgetåret 1930/1931 konstaterade stora inkomstillflödet å titeln.

Jag har, såsom tidigare anförts, ansett mig böra förorda ett belopp av 40,000 kronor för tandläkarinstitutets behov. I anslutning härtill vill jag föreslå, att inkomsttiteln »inkomster av tandläkarinstitutet» i förslaget till riksstat för budgetåret 1931/1932 måtte höjas med samma belopp, d. v. s. från 230,000 kronor till 270,000 kronor.»

Av utredningen i ärendet framgår, att tillströmningen av elever till tandläkarinstitutet under senare år högst väsentligt stegrats ävensom att de lärarkrafter, som för närvarande stå institutet till buds, icke äro tillräckliga för att på ett tillfredsställande sätt omhänderhåva undervisningen för detta ökade elevantal. Då folktandvården i vårt land torde kräva en stegring i produktionen av härför kompetenta läkarkrafter, synes i och för sig intet vara att invända mot att institutet öppnats för ett större elevantal, men det är att beklaga, att ej härav påkallade åtgärder kunnat förutses i så god tid, att riksdagen icke behövt ställas inför saken såsom ett fullbordat faktum.

Sådant läget nu är, torde det emellertid vara nödvändigt att, i avbidan på slutförandet, av den pågående utredningen rörande det framtida ordnandet av tandläkarutbildningen i vårt land, medel ställas till förfogande för att åstadkomma erforderlig förstärkning av tandläkarinstitutets lärarkrafter. Härvid är dock av vikt — såsom jämväl departementschefen framhållit — att inga sådana åtgärder vidtagas, som kunna föregripa det pågående utredningsarbetet. Med hänsyn härtill finner sig utskottet — på de av statskontoret och departementschefen anförda skälen — böra ansluta sig till förslaget om en nedskärning av tandläkarinstitutets anslagsäskanden till 40,000 kronor och avstyrker alltså motionen I: 253, i vad densamma skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet vill emellertid betona, att den av utskottet sålunda förordade åtgärden endast innebär ett provisorium under budgetåret 1931/1932 utan något som helst ställningstagande till frågan om tandläkarutbildningens framtida ordnande i den ena eller den andra riktningen — genom centralisation eller decentralisation —, och att utskottet förväntar, att den sedan år 1929 pågående utredningen skall hinna avslutas i så god tid, att ett på densamma grundat förslag skall kunna föreläggas 1932 års riksdag.

I motionen I: 253 har påtalats ett förhållande, varmed utskottet redan tidigare haft anledning att sysselsätta sig, nämligen de höga avgifter av olika slag, som för närvarande påvåla tandläkarinstitutets elever. Det synes utskottet vara en av de mera allvarliga bristerna i den nuvarande tandläkarutbildningen, att den för eleverna ställer sig alltför dyrbar, vilket givetvis i sin mån bidrager att för allmänheten fördyra kostnaderna för erhållande

Utskottets
yttrande.

av tandvård. En minskning av utbildningskostnaderna är därför ett viktigt önskemål, som bör beaktas vid den ovanberörda utredningen.

Under återopande av vad sålunda anförts, får utskottet — som kommer att senare under riksdagen avgiva utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts här förevarande förslag, i vad detsamma avser höjning av den i statsverkspropositionen till 1931 års riksdag under Uppbörd i statens verksamhet uppförda inkomstiteln »inkomster av tandläkarinstitutet» och som i övrigt icke funnit något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag — hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herrar Wagnssons och Vennerströms ovanberörda motion (I: 253), i vad densamma skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, till tillfällig förstärkning av tandläkarinstitutets personal för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra anslag av 40,000 kronor att utgå efter Kungl. Maj:ts beprövande och på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskriva.

Stockholm den 8 maj 1931.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS

Närvarande: se under utlåtandet nr 128.
